

Надлацька ЗШ І-ІІІ ступенів

Надлацького НВО

Виступ на тему:

«Впровадження педагогічної спадщини

В.О.Сухомлинського

щодо гармонійного розвитку

особистості учня, формування

його життєвої компетентності у

навчально-виховному процесі

на основі формули “Три люблю”»

Підготувала ЗДВР

Надлацької ЗШ І-ІІІ ступенів

Баул О.В.

Є імена, що пломеніють над світом. Ім'я Василя Олександровича Сухомлинського належить саме до таких. Сучасні вчителі щасливі вже тим, що серцем своїм можуть доторкнутись до неперевершеного таланту Добротворця, відчувати високість і красу його педагогічної спадщини, сприйняти її як дорогоцінний скарб, поспілкуватися з людьми, які знали його особисто.

Психолог Мирослав Боришевський так оцінює спадщину Василя Сухомлинського: “Визначальною особливістю педагогічної теорії та практики В.Сухомлинського є багатогранність і відносна завершеність їх структурно-змістових та функціональних параметрів. Це дає підстави розглядати все, створене ним, як педагогічну систему, що акумулювала в собі найкращі надбання минулого й сучасного у поєднанні з оригінальними ідеями та інноваційними технологіями вченого й втіленням їх у педагогічному процесі”.

Чим більше вбираєш світла, тим величнішою і привабливішою стає для тебе педагогічна система Василя Сухомлинського. А земна педагогічна зоря, його Павлиська загальноосвітня школа, буде для практиків школою майбутнього на всі часи. Вона – як горизонт.

У пошуках шляхів розбудови сучасної національної школи в Україні освітяни все більше скеровують свої погляди до творчого доробку видатного педагога-гуманіста.

Наш педагогічний колектив впродовж багатьох років вивчає педагогічну спадщину В.О.Сухомлинського, досліджує виховну та дидактичну її складові задля трансформації його ідей у практику роботи школи.

Провідними ми вважасмо такі ідеї великого педагога:

- Підвищення професійної культури вчителя.
- Турбота про здоров'я дитини.
- Гуманізація навчально-виховного процесу.
- Розвиток загальнонавчальних умінь та навичок, формування навичок самоосвітньої роботи.
- Розумовий розвиток учнів.
- Духовне становлення особистості школяра. Громадянське виховання.

- Трудове виховання.
- Виховне середовище. Гармонійна взаємодія всіх учасників навчально-виховного процесу: педагогів, учнів, батьків, громадськості.
- Сім'я як головний чинник виховання. Підготовка учнів до батьківства та материнства.

В інтегрованому ж вигляді вони висвітлюють найголовніше у вченні В.О.Сухомлинського – гармонійний розвиток особистості учня на засадах гуманізму. Провідне місце у вихованні особистості Добротворець відводить формуванню у дитини духовності, яка є мірою “людського в людині”.

Реалізуючи його ідею щодо розвитку особистості, педагогічний колектив Надлацької ЗШ I-III ступенів визначив у своїй діяльності наступні **завдання**:

1. Фізичний розвиток учнів, формування здорового способу життя, установки бути здоровими.
2. Духовне становлення особистості.
3. Інтелектуальний розвиток учнів.
4. Соціальний розвиток.

Мета нашої діяльності – гармонійний розвиток особистості учня, виховання духовної, благородної людини. Чи можливо це в звичайній загальноосвітній школі з усіма її проблемами сьогодення? Твердо переконані, що так, бо стоїмо на позиції: кожна дитина має право на турботу про неї, увагу, повагу, плекання, створення умов для її розвитку, орієнтацію на життєвий успіх, тобто на любов до неї, бо вона – людина.

На шляху до її реалізації окреслюємо для себе:

а) завдання-мінімум: людина, яка закінчує загальноосвітню школу, повинна вміти дати собі раду в житті – дорожити здоров'ям, вести здоровий спосіб життя, бути працелюбною, відповідальною, впевненою в собі, вміти спілкуватися з людьми, усвідомлювати сенс життя, прагнути створити сім'ю, виховати дітей, жити у злагоді з собою, оточуючими людьми, природою, світом, мати почуття людської гідності, бути патріотом своєї держави;

б) завдання-максимум: випускник школи мусить бути фізично досконалою, духовно багатою, інтелектуально розвиненою, креативною, соціально адаптованою особистістю з критичним мисленням, постійним прагненням до самовдосконалення, самореалізації, самоактуалізації, бажанням працювати задля розквіту своєї держави.

Всією організацією навчально-виховного процесу в школі вчителі намагаються сприяти тому, щоб кожен учень на дистанції від завдання-мінімуму до завдання-максимуму зайняв свою нішу відповідно до своїх нахилів, здібностей, таланту, міг в повній мірі реалізувати себе.

В.О.Сухомлинський стверджував: “Людину треба виховувати. Для цього потрібно знати, що і як виховувати” [1, с. 530].

Відомо, що вчитель може досягти мети лише в тому разі, коли ця мета буде сприйнята і самим учнем. “Я розумію майстерність виховання так, що кожне доторкання вихователя до свого вихованця є в кінцевому підсумку спонуканням до праці душі. Чим тонше й ніжніше воно, це спонукання, тим більше сил, що виходять з глибини душі, тим більшою мірою стає маленька людина вихователем самої себе”, – наголошував В. Сухомлинський [2, с. 604].

Але як цього досягти? Як запалити в душі дитини вогник самотворення? Як переконати кожную дитину в її самоцінності? Як сформувати самоповагу, людську гідність, інші добродієвості, які стануть рушійною силою самоконструювання, самотворення, самовдосконалення, самореалізації особистості? Ми вели пошук такої системи роботи, яка забезпечила б взаємодію, співпрацю вчителя та учня в становленні особистості останнього. Вивчення досягнень педагогічної та психологічної науки, спадщини В.О.Сухомлинського, етнопедагогіки, перспективного педагогічного досвіду та постійне “занурення” з цим багажем інформації в реальне шкільне життя дозволило нам усвідомити давнє “Все починається з любові” та віднайти концентрований вираз цілей, завдань та змісту “доторкання” і “праці душі” – формулу “Три люблю”. Постулати формули “Три люблю” визначають ставлення учня до себе, до людей, до природи та базуються на певних інваріантах, а саме:

1. Я люблю себе.

1.1. Бережу себе від травм, дбаю про своє здоров'я.

1.2. Розвиваю в собі найкращі людські якості, займаюся самовихованням, проектую свій життєвий шлях.

1.3. Прагну добре оволодіти основами наук, займаюсь самоосвітою, свідомо обираю професію.

1.4. Оволодіваю вміннями та навичками самообслуговування, змістовного відпочинку.

(Самозбереження, самооздоровлення, самопізнання, самоставлення, самоорганізація, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток, самоконтроль, саморегуляція, самовдосконалення, самореалізація, самоактуалізація).

2. Я люблю маму, тата, родичів, друзів, співгромадян, людство.

2.1. Прагну вести себе так, щоб через мої вчинки у мами ніколи не було сліз та сивини, щоб тато пишався мною, дідусь та бабуся раділи за мене; турбуюся про своїх рідних.

2.2. Дорожу друзями, дбаю, щоб їм було зі мною добре та цікаво.

2.3. Вчуся спілкуватися з людьми та розуміти їх.

2.4. Вивчаю життя та творчий шлях видатних людей міста, області, України, світу.

3. Я люблю свій дім, свій двір, свою вулицю, свою школу, своє місто, свою державу Україну, Всесвіт.

3.1. Дбаю про безпеку, чистоту та ошатність свого дому, двору.

3.2. Вивчаю історію своєї вулиці, рідного краю, України.

3.3. Дорожу честю школи, міста, Батьківщини.

3.4. Пізнаю світ, бережу природу, усвідомлюю себе частинкою природи, прагну зайняти свою нішу у Всесвіті.

Багаторічний, понад 20 років, досвід використання формули “Три люблю” в навчально-виховному процесі переконав у її доцільності та ефективності.

Вона практична, технологічна, адже:

1. Сприяє прийняттю учнями мети педагогічної дії щодо розвитку їх особистості, духовного становлення. Співпраця з вихователем стає бажаною.

2. Привертає увагу дітей до самих себе, актуалізує їхнє “Я”, спонукає до самопізнання, самоорганізації, самоконтролю, самовдосконалення, формує позитивне самоставлення.

3. Приваблива і зрозуміла за змістом, вона гарно сприймається учнями, бо є для них вітрилом у безмежному життєвому морі, де так легко загубитися крихітці; налаштовує на вибір життєвої мети, ідеалів; складає канву самохарактеристики, плану самовиховання, життєвого проекту; підказує шлях до себе кращого.

4. Написана у формі самонаказу, вона стає власним надбанням кожного, хто її сповідує. Дитина, озброєна формулою “Три люблю”, стає впевненішою, захищенішою.

5. Вже читання чи пригадування складових цієї формули сприяє самонавіюванню, самопрограмуванню, самопроектуванню, самозобов’язанню, що спонукає учня до діяльності, стимулює його вольову сферу.

6. Сповідування формули “Три люблю” відбувається в режимі самодиференціації. Кожна дитина вбирає її потенціал в залежності від свого віку, чуттєвого досвіду. Формула концентрує увагу дитини на зоні найближчого розвитку, націлює на перспективу, “веде” її східцями розширення людської свідомості вгору.

7. Сприяє усвідомленню триєдності позитивного ставлення до себе, до людей, до природи для цілісності своєї особистості.

Таким чином, у формулі “Три люблю”, на наш погляд, закладена система самоформуючого процесу.

Ця формула “Три люблю” визначає структуру та зміст плану виховної роботи школи. Для класного керівника вона є стрижнем планування виховної роботи в класі, ефективним засобом педагогічного керівництва самостановленням учнів.

Як свідчить наш досвід роботи, організація життя школи на основі формули “Три люблю” допомагає педагогу ніби виокремити зі змісту, організації, взаємодії, методів та форм роботи найдоцільніше для особистісного

зростання кожного учня; педагогічне співробітництво стає більш цілеспрямованим, прозорим, більш прагматичним і піднесеним водночас. Сповідування цієї формули сприяє відкритості суб'єктів педагогічного процесу назустріч один одному, їхній самоактуалізації.

У системі навчально-виховної роботи, концептуальні положення якої визначені формулою “Три люблю”, саме перший її постулат “Я люблю себе” є провідним, системоутворюючим. “Я люблю себе”, – стверджує учень. А завдання вчителів, батьків – навчити дитину любити себе. Одна із християнських заповідей говорить: “Люби свого ближнього, як самого себе”. Отже, спочатку любов до себе. Відсутність любові до себе засуджується й етнопедагогікою. “Та він сам себе раз на рік любить”, – з осудом говорять у народі про людину, байдужу до інших людей. Цим підкреслюється нездатність людини, яка не любить себе, зрозуміти, визнати, прийняти іншу людину такою, якою вона є, перейнятися її проблемами. Тобто, якщо людина не любить себе, то вона нездатна любити інших людей. Сучасна психологія говорить про вміння людини любити себе як найважливішу базову потребу особистості. Любов до себе – це постійне пізнання себе, оцінка, порівняння з ідеалом та прагнення до самовдосконалення. Любов до себе – це робота серця, душі, розуму, рук. Любов до себе – це щастя творення себе, це ні з чим незрівнянне відчуття перемоги над самим собою. Це усвідомлення себе як особистості з усіма правами та обов'язками, своєї цінності як людини, гордості за це та почуття власної гідності, самоповаги. Саме любов до себе гармонізує особистість із собою, іншими людьми, Всесвітом.

Проблема формування в учнів позитивного ставлення до себе, позитивної “Я-концепції” пронизує у нашій школі всі сторони навчально-виховного процесу. Бачити в кожній дитині особистість, враховувати її індивідуальність, неповторність, знайти позитивне, розвивати його, вдосконалювати, відштовхуватись від нього в роботі з корекції інших сторін особистості дитини, спонукати її до самотворення, створювати умови для саморозвитку – кредо наших учителів.

Формула “Три люблю” – основа організації життя та діяльності учнів у нашій школі. Цілі, завдання та зміст виховної роботи, закладені у формулі, трансформувалися в систему традицій школи, виражених у різного роду заходах, афоризмах та особливій атмосфері школи. По кожному з постулатів формули розроблено програми, визначені види діяльності.

Педагогічним інструментарієм концепції гармонійного розвитку особистості учня, його духовного становлення є: заходи до 75-річчя трагедії Бабиного Яру, районний конкурс військово-патріотичної гри «Джура», заходи до Дня захисника України, виховний захід до вшанування жертв Голодомору «Чорна сповідь моєї Вітчизни», до Дня Соборності України, Дня пам’яті жертв Голокосту, спортивно-родинні свята, Дні спорту, Олімпійські уроки, цікаві екскурсії....і т.д.

Вся виховна робота нашої школи висвітлена на сайті школи:

nadlakschool2016.wixsite.com/mysite

Всі перелічені заходи, їх втілення – важливі складники навчально-виховного процесу. Та головне дійство в школі – урок. Особливою турботою кожного вчителя є реалізація потенціалу навчальних програм щодо становлення особистості учня, його фізичного, духовного, інтелектуального та соціального розвитку. Забезпечити мотивацію вивчення предметів, зробити отримання знань особистісно значимим, розвивати творчу активність учнів, спрямувати набуття знань в русло їх практичного використання, навчити учнів змінювати стереотипи в міру розширення знань, формувати в них ідеали в процесі викладання основ наук, використовувати історичні екскурси та ознайомлення з життям і творчістю видатних людей як засоби спонукання до самовдосконалення – саме такі акценти ставимо ми щодо ефективності уроків. А формула “Три люблю” і тут є надійним помічником вчителя і учня.

Доброю спонукою для учнів щодо сповідування формули “Три люблю” є наші поради з самовдосконалення.

Вдосконалюй себе

1. Запиши формулу “Три люблю” до свого записника. Тепер вона твоя.

2. Читай цю формулу завжди, коли аналізуєш своє самовдосконалення та проектуєш подальший розвиток особистості, і ти все глибше будеш розуміти і сприймати її.

3. Ось бачиш, вона підказує тобі шлях до себе кращого.

4. Пам'ятай, людина без мети і волі – перекотиполе. Яким ти хочеш бути? Визначився? Іди до своєї мети стежинами любові до себе, любові до людей, любові до природи.

5. За будь-яких досягнень прагни більшого.

6. Нехай тебе не засмучують невдачі. Головне – зробити правильні висновки і йти вперед.

7. Звітуй перед собою, як тобі вдається дотримуватися формули “Три люблю” в поведінці, вчинках, пізнанні себе та розвитку своєї особистості.

8. Намагайся робити все розумно, доцільно. Цим ти творитимеш себе як найдорожчий витвір мистецтва.

9. Будь цілеспрямованим та наполегливим у досягненні своєї мети.

10. Не байдикуй і не відкладай справи на завтра. Втрачений час ніколи не повернеш.

11. Твій життєвий успіх – у твоїх руках, саме ти – творець своєї долі.

12. Будь діяльним та щасливим сьогодні і завжди.

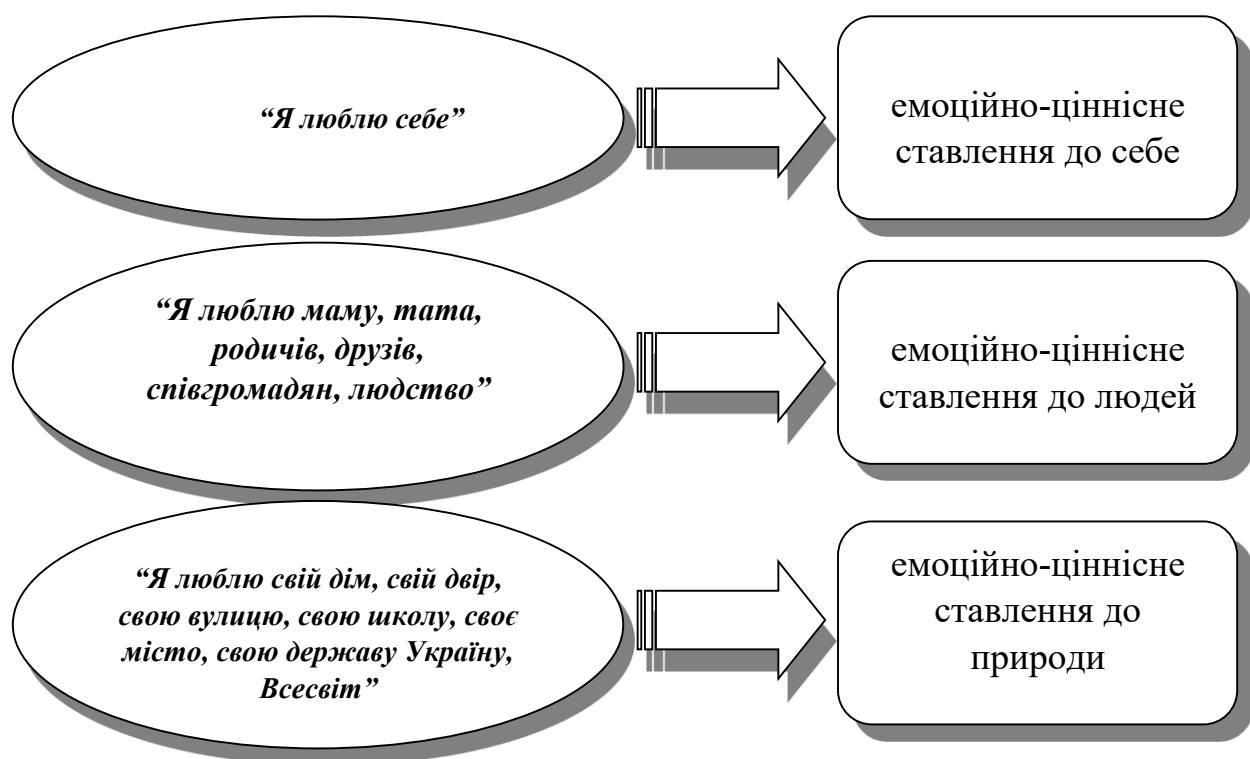
Наочне цілісне сприйняття основних “вузликів” формули “Три люблю” забезпечує тематичний динамічний стенд (прес-центр) “Три люблю” – моя формула”.

Звичайно, не можна уявити собі всю систему навчання та виховання у школі без самоврядування, самостійності та самодіяльності учнів. Ці чинники виступають в нашій школі і як умова, і як засіб їх саморозвитку та самореалізації.

Таким чином, з усвідомлення давнього “Все починається з любові” у школі відбувся перехід на нову філософію освіти. Формула “Три люблю” визначає зміст і стиль взаємодії вчителів, учнів, батьків, громадськості. Всі учасники

навчально-виховного процесу вчаться жити у злагоді з собою, людьми, природою. Усіх їх об'єднує атмосфера любові, добра, віри, надії. Для кожного з них школа – місце, де на нього чекають, де його люблять, де в нього вірять. Весь педагогічний інструментарій школи спрямований на те, щоб кожен суб'єкт навчально-виховного процесу був щасливим сьогодні та самореалізувався в житті. У нашому досвіді система організації життя школи на основі формули “Три люблю” – шлях до школи особистісного розвитку, школи життєвої компетентності.

Поміркуємо над цим. Ще раз звернемося до формули “Три люблю” та виразимо її постулати іншими термінами:

Звідси зримо виступає модель особистості випускника школи. З огляду на це визначені педагогічним колективом завдання-мінімум та завдання-максимум щодо становлення особистості випускника нашої школи в аналітичному вигляді можна сформулювати так:

у випускника школи повинні бути сформовані:

- ⇒ емоційно-ціннісне ставлення до себе;
- ⇒ емоційно-ціннісне ставлення до людей;
- ⇒ емоційно-ціннісне ставлення до природи.

Тут вимальовується не що інше, як структура життєвої компетентності випускника нашої школи, представлена трьома сферами:

компетентність з емоційно-ціннісного ставлення до себе;
компетентність з емоційно-ціннісного ставлення до людей;
компетентність з емоційно-ціннісного ставлення до природи.

У навчально-виховному процесі, методологічною основою якого у нашій школі є філософія любові, визначені нами напрямки гармонійного розвитку учнів за їх змістом та засобами реалізації структурувалися навколо постулатів формули “Три люблю” як сфер життєвої компетентності у конкретні групи компетентностей. Це дає змогу ще яскравіше уявити очікувані результати роботи педагогічного колективу щодо становлення особистості учня у навчально-виховному процесі та представити життєво-компетентнісну модель особистості випускника школи. Вона побудована на основі постулатів формули “Три люблю” з урахуванням соціального стану сімей учнів, потреб випускників щодо їх соціалізації в сучасний соціокультурний простір.

Модель особистості випускника школи з визначенням життєвої компетентності є своєрідним психолого-педагогічним “органайзером” для всіх учасників навчально-виховного процесу – учнів, учителів, батьків. Компетентності з усіх освітніх галузей зливаються воєдино, стають затребуваними учнем, його батьками. Учень зримо бачить сенс своєї пізнавальної діяльності на уроці, у нього виникає внутрішня мотивація учіння. У той же час урок не забезпечує формування всієї палітри життєвої компетентності, а тому стимулюється участь дітей у позакласній роботі та учнівському самоврядуванні.

Компетентнісний підхід змінює акценти вчителя в організації навчально-виховного процесу. Замість стереотипу дати якнайбільше знань зі свого предмета приходить усвідомлення своєї місії щодо формування засобами свого предмета творчої особистості, здатної вирішувати життєві проблеми, бути успішною та відчувати радість буття.

СХЕМА 1

Формування життєвої компетентності як інтегрованої якості особистості зумовлює необхідність вчителя прагнути до співпраці не лише з самим учнем, але й з усіма вчителями, батьками, громадськістю, класним колективом, тобто до забезпечення інтегрованого впливу. Але вплив цей виявляється уже не в створенні “прокрустового ложа” для учня, щоб він

не відійшов від усталених норм, а в спільному розгортанні можливостей для самореалізації учня, створенні виховного середовища, яке максимально сприяє розвитку.

Концепція навчально-виховного процесу школи на основі формули “Три люблю”, конкретизована в моделі особистості випускника школи з визначенням життєвої компетентності, персоніфікує роботу кожного вчителя щодо становлення особистості учня, підвищує мотивацію до праці, відповідальність за кінцевий результат.

“Найважливішою силою, покликаною здійснювати виховання, є сама людина. Уся майстерність вихователя полягає в тому, щоб, знаючи, якою повинна бути людина, вміти одухотворити її прагненням до свого власного ідеалу”, – зазначав В. Сухомлинський [3, 532].

Філософія любові трансформується у навчально-виховний процес на засадах особистісно орієнтованого підходу, реалізації завдань вихователя, що впливають з принципу гуманізму В.О.Сухомлинського, а саме (за І.І.Буєвою):

1. Піклуватися про розвиток особистості дитини.
2. Любити дитину.
3. Поважати дитину.
4. Вірити в дитину.
5. Знати дитину.
6. Розуміти дитину.
7. Бути чутливим до духовного світу і природи дитини.
8. Плекати і розвивати почуття власної гідності.
9. Стати другом дитини.

Реалізація компетентнісного підходу на основі формули “Три люблю” у навчально-виховному процесі підводить нас до нового бачення самої суті гармонійного розвитку особистості. Гармонійно розвиненою нам бачиться людина, яка живе у злагоді з собою, у злагоді з людьми, у злагоді з природою. І ця злагода повинна набирати повсякчас нової якості. Школа мусить відкрити кожній дитині шлях до самовдосконалення, шлях до Гармонії. Ми прагнемо до

того, щоб кожен учень нашої школи сьогодні і завжди зміг сказати: “Три люблю” – моя формула”.

Практичне впровадження спадщини В.О.Сухомлинського щодо гармонійного розвитку особистості учня, формування його життєвої компетентності на засадах філософії любові через актуалізацію його внутрішнього потенціалу з використанням специфічної форми самонаказу – формули “Три люблю” переконує в реальних можливостях виховання свідомих, успішних, щасливих людей з наснагою до життя та прагненням до самореалізації та самоактуалізації.

Гуманістичні ідеї В.О.Сухомлинського міцно вкоренилися в роботі нашої школи. Саме їх поєднання дозволило педагогічному колективу виплекати власний Мислехрам – “Школу любові і добра”. Духом і змістом праць Мислителя наповнені у нас і методична робота, і виховні заходи з учнями, і заняття школи родинного виховання – усі буденні та святкові шкільні справи.

Сухомлиністика – це особливий високий дух школи, де панує мудрість, духовність, педагогічна доцільність та краса педагогічної дії.

Чим більше заглиблюєшся у педагогічний скарб Добротворця, тим краще усвідомлюєш, що гуманістична педагогіка Василя Сухомлинського невичерпна, вона назавжди залишиться педагогікою завтрашнього дня.

Модель життєвого проекту особистості учня

